

Relationship between Overconfidence of Managers and Research and Development Spending with Emphasis on Related Party Transactions in Pharmaceutical Companies Listed on the Tehran Stock Exchange¹

Reza Jamei², Siamak Ranjouri³, Niloufar Mohammadi Kelareh⁴

Received: 2021/06/18

Accepted: 2021/09/01

Research Paper

Abstract

The need for medicine and medical services is one of the basic needs in today's society. In order to meet these needs and provide the desired budget, companies are required to invest in research and development, which allocation and decision on these resources and budgets to achieve the desired goals are among the duties of managers and also dealing with affiliates because of specific policies and perspectives can influence research and development decisions and managers' distrust. This study is an applied descriptive correlational study. In order to achieve the goal of the research, 21 pharmaceutical companies were selected from the companies listed on the Tehran Stock Exchange from 2010 to 2018. Multivariate regression model was used to test the research hypotheses and generalized least squares method was used for fitting the regression model. The findings suggest that there was a positive and significant relationship between overconfidence of managers and research and development spending. Related party transactions weaken the relationship between overconfidence of managers and research and development spending. The findings of the present study showed that due to the fact that medicine and treatment play an important role in today's societies, the existence of overconfident managers leads to allocate more budget to research and development spending. The incentive to investing in research and development spending, is reduced to such an extent through related party transactions that it can be effective in implementing these tasks.

Keywords: Management Overconfidence, Related Party Transactions, Research and Development Spending.

JEL classification: O32, M12.

1. DOI: 10.22051/JAASCI.2021.31594.1591

2. Associate Professor of Accounting, University of Kurdistan, Sunandaj, Iran. Corresponding Author (jamei@uok.ac.ir)

3. MSc of Accounting, University of Kurdistan, Sunandaj, Iran. (siamak.ranjouri@gmail.com)

4. MSc of Accounting, University of Kurdistan, Sunandaj, Iran. (nilo.mohamadi.2017@gmail.com)

رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه با تأکید بر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران^۱

رضا جامعی^۲، سیامک رنجوری^۳ و نیلوفر محمدی کلاره^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۰

مقاله پژوهشی

چکیده

نیاز به دارو و خدمات درمانی از جمله نیازهای اساسی در جوامع امروزی است. به منظور برآوردن این نیازها و تأمین بودجه مورد نظر، شرکت‌ها موظف به سرمایه‌گذاری در بخش پژوهش و توسعه می‌باشند که تخصیص و تصمیم‌گیری در مورد این منابع و بودجه‌بندی‌ها برای رسیدن به اهداف مورد نظر از جمله وظایف مدیران می‌باشد و همچنین معاملات با اشخاص وابسته به دلیل سیاست‌ها و دیدگاه‌های خاص می‌تواند در اتخاذ تصمیمات پژوهش و توسعه و بیش‌اعتمادی مدیران اثرگذار باشند. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-همبستگی است. به منظور دستیابی به هدف پژوهش، تعداد ۲۱ شرکت دارویی از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ به عنوان نمونه انتخاب و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از الگوی رگرسیون چند متغیره و به منظور برازش الگوی رگرسیون، از روش حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده گردید. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه، دارای رابطه مثبت و معنادار هستند و معاملات با اشخاص وابسته، سبب تضعیف رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه می‌شود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که با توجه به اینکه دارو و درمان در جوامع امروزی دارای نقش به‌سزایی هستند، وجود مدیران بیش‌اعتماد سبب تخصیص بودجه بیشتری به مخارج پژوهش و توسعه می‌شود و انگیزه سرمایه‌گذاری در هزینه‌های پژوهش و توسعه به واسطه وجود معاملات با اشخاص وابسته تا حدی کاهش می‌یابد، که می‌تواند در پیاده‌سازی این امور اثرگذار باشد.

واژه‌های کلیدی: مخارج پژوهش و توسعه، بیش‌اعتمادی مدیران، معاملات با اشخاص وابسته.

طبقه بندی موضوعی: M12, O32

DOI: 10.22051/JAASCI.2021.31594.1591

۲. دانشیار گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. نویسنده مسئول. (r.jamei@uok.ac.ir)

۳. کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. (siamak.ranjouri@gmail.com)

۴. کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. (nilo.mohamadi.2017@gmail.com)

مقدمه

امروزه از جمله صنایعی که در تأمین نیازهای اساسی جامعه دارای نقش به‌سزایی هستند می‌توان به صنعت دارو اشاره کرد و در این راستا، فعالیت‌های پژوهش و توسعه از جایگاهی بالایی برخوردار می‌باشند. فعالیت‌های پژوهش و توسعه به منظور بهبود عملکرد و افزایش توان سازمان‌ها فرصت‌های کسب و کار زیادی را به وجود می‌آورند و یا در جهت بهبود و توسعه فرصت‌های قبلی فعالیت می‌کنند (محمدزاده و کامیاب، ۱۳۹۳). به عبارتی دیگر پژوهش و توسعه به فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که سبب تولید محصول جدید و یا بهبود در محصولات قدیمی می‌گردد که در مجموع سبب افزایش و ارتقا دانش می‌شود (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶). به منظور سرمایه‌گذاری در پروژه‌های با تکنولوژی بالا به منابع جهت تأمین بودجه نیاز است که به واسطه تدابیر مدیران، ممکن است این نیازها برطرف گردد. با توجه به میزان ریسک نوآوری و با توجه به اینکه اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری بر عهده مدیران است و در برخی موارد در شرکت‌ها مدیران بیش‌اعتماد وجود دارند و حضور آنان برای اینگونه شرکت‌ها مناسب است (کاس‌پور و همکاران، ۱۳۹۷)، زیرا این مدیران اصولاً به توانایی‌های خود در کسب بازدهی خوش‌بین هستند و این احتمال را می‌دهند که موفقیت آنها نسبت به سایر شرکت‌ها بیشتر است. بنابراین، آنها نسبت به مدیران سایر شرکت‌ها، زمان بیشتری را به تداوم فعالیت‌های شرکت اختصاص می‌دهد و در مورد تصمیمات سرمایه‌گذاری نیز خوش‌بین‌تر هستند (بشکوه و کشاورز، ۱۳۹۷). حال در این پژوهش به بررسی تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه پرداخته شد.

معاملات با اشخاص وابسته از جمله شایع‌ترین رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت است، که در عین اینکه از ویژگی‌های معمول فعالیت‌های تجاری برخوردار است، می‌تواند بر عملکرد واحد تجاری نیز تأثیرگذار باشد. معاملات با اشخاص وابسته در درون یک شرکت، شرکت‌ها را مانند بازار بسته به یکدیگر پیوند می‌دهد یعنی بیشتر به معاملات داخلی توجه می‌شود و می‌تواند از طریق رونق فروش، صرفه‌جویی در هزینه‌ها و انتفاع از هم‌افزایی، نقش سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های پژوهش و توسعه را تکمیل کند. به عبارتی دیگر با توجه به اینکه شرکت‌های دارای معاملات با اشخاص وابسته به دنبال سود سهامداران اکثریت هستند، اینگونه شرکت‌ها بیشتر به دنبال تأمین منافع خاص خود

می‌باشند و در صدد نوآوری و یا انجام مخارج پژوهش و توسعه و به تبع آن ریسک کردن نمی‌باشند. در نتیجه با توجه به نفوذ و تأثیر اشخاص وابسته در شرکت‌ها، بیشتر مدیرانی در رأس کار قرار می‌گیرند که در جهت پیشبرد اهداف اشخاص وابسته باشند.

ضرورت و انگیزه پژوهش حاضر به دلیل اهمیت سرمایه‌گذاری در پژوهش و توسعه در راستای افزایش کیفی عوامل و دستیابی به جایگاه قابل‌تامل پژوهش‌ها در برنامه‌های توسعه و بر طرف نمودن همه جانبه نیازهای جوامع است. از جمله نیازهای جوامع، می‌توان به دارو اشاره کرد. گسترش صنعت داروسازی به دلیل پدید آمدن انواع جدید بیماری، تأکید بر بهبود کیفیت زندگی و سلامت جامعه و نیز بالا رفتن طول عمر زندگی در این صنعت به لحاظ تأمین اهداف اقتصادی و سیاسی همواره از سوی قانون‌گذاران و دولت‌مردان مورد توجه به خصوصی قرار گرفته است. این اهداف در سازمان‌ها به واسطه توجه ویژه به فعالیت‌های پژوهش و توسعه محقق نخواهد شد. فعالیت‌های پژوهش و توسعه در این صنعت با وجود اهمیت بالا دیر بازده بوده و یا به عبارتی دستیابی به نتایج و به ثمر رسیدن پژوهش‌ها نیازمند صرف زمان زیادی می‌باشد.

بر این اساس، در ادامه پس از مرور مبانی نظری پژوهش و پیشینه پژوهش، فرضیه‌های پژوهش مطرح شده و سپس روش و طرح پژوهش ارائه خواهد شد و در پایان به تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه نتایج خواهیم پرداخت.

مبانی نظری

امروزه شرکت‌ها برای بالا بردن جایگاه خود در میان رقبا و حفظ مزیت رقابتی نیازمند سرمایه‌گذاری در پژوهش و توسعه می‌باشند. بدین ترتیب با توجه به ارزش اساسی اینگونه سرمایه‌گذاری‌ها و به منظور باقی ماندن در صحنه رقابت با ایجاد، نگهداری و افزایش منافع حاصل از آن‌ها در پی مستحکم کردن جایگاه خود در بازار هستند. به همین ترتیب به دلیل اهمیت روزافزون پژوهش‌ها، شناخت و درک صحیح از مخارج پژوهش و توسعه امری ضروری به نظر می‌رسد. بدین روی پژوهش و توسعه را پژوهش‌های محض و کاربردی می‌دانند که به منظور افزایش دانش و ایجاد نوآوری‌ها و همچنین گسترش این نوآوری‌ها در زمینه‌های متفاوت به کار گرفته می‌شوند که در شرکت‌ها و سازمان‌ها دارای اهمیت به‌سزایی هستند

و در مجموع می‌توانند در ارتقای سازمان مؤثر باشند (کاس پور و همکاران، ۱۳۹۷). فعالیت‌های پژوهش و توسعه که به منظور بهبود در وضعیت موجود انجام می‌گردد، به دلیل نیاز جوامع کنونی به تولید محصولات به‌روز و جدید منظور می‌شوند و بیشتر این فعالیت‌ها در شرکت‌های دارویی، الکترونیکی و رایانه به کار گرفته می‌شوند، زیرا با توجه به نیاز جوامع، این محصولات نیازمند به‌روز شدن و ارتقا می‌باشند. به بیانی دیگر، پژوهش و توسعه به اقداماتی گفته می‌شود که برای دستیابی به راه‌کارهای نو و یا کشف محصولات جدید و همچنین گسترش محصولات قدیمی صورت می‌گیرد، با این هدف که در ارتقای سازمان مثر ثمر باشد و در بهبود و رشد سازمان مؤثر واقع گردد، به گونه‌ای که ماحصل این پژوهش‌ها در روند رشد سازمان تأثیر بسزایی داشته باشد (محمدزاده و کامیاب، ۱۳۹۳). از طرفی از آنجاییکه نتایج حاصل از سرمایه‌گذاری در مخارج پژوهش و توسعه با عدم اطمینان و ریسک همراه است، بنابراین تصمیم به سرمایه‌گذاری در این بخش امری دشوار به نظر می‌رسد و این موضوع در شرکت‌های خصوصی، نمایان‌تر است.

یکی از ارکان‌های مهم تصمیم‌گیری درون سازمان‌ها، مدیران هستند و این مدیران نقش تعیین‌کننده‌ای در افزایش بهره‌وری و بازدهی شرکت‌ها دارند. به عبارتی، می‌توان گفت که رشد و گسترش در شرکت‌ها و موفقیت و شکست آن‌ها در گرو تصمیم‌های مدیران است. سیاست‌های نوآوری یکی از تصمیم‌های شرکت است که با نگرش‌های مدیریتی به ریسک و عدم قطعیت در ارتباط است. با توجه به عدم اطمینان فعالیت‌های پژوهش و توسعه و همچنین اخذ تصمیمات مناسب از سوی مدیران، تصمیمات مربوط به فعالیت‌های پژوهش و توسعه، توسط مدیران تحت تأثیر عوامل رفتاری-شناختی آن‌ها است. یکی از این عوامل، وجود اعتماد به نفس بیش از حد مدیران^۱ است. اینگونه مدیران، توانایی‌ها و قابلیت‌های خود و شرکت را بالاتر از حد می‌دانند و موارد ضعف را نیز نادیده می‌گیرند (حیب و محمدی، ۲۰۱۸؛ احمد و دوئل من، ۲۰۱۳).

مخارج پژوهش و توسعه به دنبال نوآوری، ابداع و همگام شدن با علم می‌باشند. شرکت‌ها مجبوراند برای حفظ مزیت رقابتی و بالا بردن جایگاه خود در میان رقبا به مخارج پژوهش و توسعه

روی بیاورند. همگام‌سازی و نوآوری مستلزم انجام مخارجی می‌باشد که گاه منتج به هدف و گاهی نیز بی‌نتیجه و فاقد هر گونه ارزش افزوده‌ای برای شرکت‌ها می‌باشد. مدیران بیش‌اعتماد به دلیل دید مثبتی که نسبت به نتایج عملیات خود دارند به ریسک سرمایه‌گذاری‌های پژوهش و توسعه نیز خوش‌بین‌تر هستند و مبالغ بیشتری را به سرمایه‌گذاری در این فعالیت‌ها اختصاص می‌دهند. در حالیکه در شرکت‌هایی که دارای معاملات با اشخاص وابسته هستند، سهامداران اکثریت (کنترلی) انگیزه زیادی برای استفاده از منابع شرکت در جهت منافع و مقاصد شخصی خود به جای منافع سهامداران اقلیت دارند، در نتیجه انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری در مخارج پژوهش و توسعه وجود ندارد (اسماعیل‌زاده مفری و همکاران، ۱۳۹۵؛ نعمتی، ۱۳۹۸).

حال با اینکه برخی مطالعات در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه حاکی از اثر مثبت فعالیت‌های پژوهش و توسعه بر رشد اقتصادی و ارزش افزوده صنایع با فناوری بالا است، اما هنوز زمینه بررسی بیشتر در کشورهای در حال توسعه وجود دارد (کیم و یوو، ۲۰۱۷). در ایران که از جمله کشورهای در حال توسعه است، علی‌رغم وجود پتانسیل‌ها و زیربنای فیزیکی و سرمایه انسانی مناسب، خلأ پژوهشی و به تبع عدم توجه به هزینه‌های پژوهش و توسعه در گزارش‌ها و صورت‌های مالی شرکت‌ها، کاملاً مشهود است.

پیشینه پژوهش

الملکی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با بررسی رابطه بین خودشیفتگی، بیش‌اعتمادی مدیران و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به این نتیجه رسیدند که بین خودشیفتگی مدیریتی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در ایران ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. آن‌ها با بررسی شرکت‌های عراقی، ارتباط منفی بین این دو متغیر را نیز نشان دادند. در ادامه نتایج، آن‌ها نشان می‌دهند که بیش‌اعتمادی مدیران و مقایسه صورت‌های مالی در هر دو کشور ایران و عراق، رابطه منفی دارد.

چوی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با بررسی رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها به این نتیجه رسیدند که بین معاملات اشخاص وابسته و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه منفی و معناداری وجود دارد به عبارتی شرکت‌هایی به معاملات با اشخاص وابسته

بیشتر تمایل دارند که هزینه‌های زیست‌محیطی کمتری متحمل شوند و به تبع این شرکت‌ها انتشار گزارش‌های زیست‌محیطی کمتری نیز دارند.

صفری گریلی و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با بررسی بیش‌اعتمادی مدیران و ضعف‌های کنترل داخلی: شواهدی از شرکت‌های ایرانی به این نتیجه رسیدند که بین بیش‌اعتمادی مدیران و ضعف کنترل داخلی شرکت رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و بیش‌اعتمادی مدیران ضعف کنترل داخلی شرکت را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، رابطه مثبت بین بیش‌اعتمادی مدیران و ضعف کنترل داخلی در شرکت‌های بزرگ‌تر، کمتر مشخص است.

هور و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با بررسی رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه به این نتیجه رسیدند که مدیرانی که دارای اعتماد به نفس بیش‌از حد هستند حتی زمانیکه فروش آن‌ها کاهش می‌یابد تمایلی به کاهش هزینه‌های پژوهش و توسعه ندارند و از اختیارات خود جهت تنظیم میزان هزینه‌های پژوهش و توسعه استفاده می‌نمایند و در نهایت آن‌ها به رابطه مثبت بیش‌اعتمادی مدیران با مخارج پژوهش و توسعه، دست یافتند.

راشد و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان رابطه بین مالکیت سهامداران مؤسس، معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت در هند به این نتیجه رسیدند که بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و همچنین مالکیت سهامداران مؤسس، هیچ تأثیری بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، ندارد.

وانگ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان تأثیر ارتباطات سیاسی شرکت بر مخارج پژوهش و توسعه با تأکید بر نقش بیش‌اعتمادی مدیران به این نتیجه رسیدند که بین ارتباطات سیاسی و مخارج پژوهش و توسعه رابطه منفی و معنادار وجود دارد. به عبارتی، آن‌ها به این امر اشاره دارند که در شرکت‌هایی که روابط سیاسی برقرار است، مبالغ کمتری به مخارج پژوهش و توسعه اختصاص می‌یابد و از طرفی بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و این امر حاکی از آن است که مدیران بیش‌اعتماد سبب می‌شوند تا مبالغ بیشتری به پژوهش و توسعه اختصاص یابد و در نهایت بیش‌اعتمادی مدیران این رابطه را تقویت می‌کند.

کیم و یوو (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان بررسی اثر تعدیل‌کنندگی معاملات با اشخاص وابسته، بر رابطه بین مخارج پژوهش و توسعه و ارزش شرکت پرداختند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نسبت بالاتر معاملات با اشخاص وابسته با مخارج پژوهش و توسعه، دارای رابطه منفی است و وجود معاملات با اشخاص وابسته، رابطه مثبت بین مخارج پژوهش و توسعه و ارزش شرکت، را تعدیل می‌کند. به عبارتی، این مطالعه با تاثیر معاملات با اشخاص وابسته بر هزینه پژوهش و توسعه و اثربخشی متعاقب بر روی مقادیر شرکت به اشخاص مرتبط کمک می‌کند، تا ماهیت معاملات با اشخاص وابسته مربوط به پژوهش و توسعه و عملکردهای شرکت را درک کنند و تصمیم‌های لازم را اتخاذ نمایند.

مرادی و تحقیقی (۱۴۰۰) تاثیر جریان نقد عملیاتی بر مخارج پژوهش و توسعه با تاکید بر نقش شایستگی مدیران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، جریان نقد عملیاتی و پاداش نقدی تاثیر معنادار و مثبتی بر مخارج پژوهش و توسعه شرکت‌ها دارد و پاداش غیر نقدی تاثیر معناداری ندارد. همچنین، نتایج حاکی از تاثیر منفی پاداش نقدی بر رابطه بین جریان نقد عملیاتی و مخارج پژوهش و توسعه است و پاداش غیر نقدی تاثیر معناداری ندارد.

آقایی و امری اسرمی (۱۴۰۰) تاثیر بیش‌اعتمادی مدیریت بر رابطه بین نگهداشت وجه نقد با بازده مازاد را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، نگهداشت وجه نقد با بازده مازاد سهام تاثیر مثبت و معنادار و بیش‌اعتمادی مدیریت با بازده مازاد سهام شرکت نیز رابطه منفی و معنادار، دارد. بیش‌اعتمادی مدیریت بر رابطه بین نگهداشت وجه نقد با بازده مازاد سهام شرکت تاثیر منفی و معنادار دارد. با افزایش اطمینان مدیریت، درصد بازده مازاد کاهش می‌یابد. مدیران بیش‌اعتماد، با نگهداشت وجه نقد در سطح بالاتر، موجب سرمایه‌گذاری بیش از حد شده و این موضوع منجر به کاهش بازده مازاد می‌شود.

حاجیها و آزادزاده (۱۳۹۹) رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و کیفیت اطلاعات حسابداری: بررسی نقش رفتار فرصت‌طلبانه مدیران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد، بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. بین معیار دوم هموارسازی سود و معاملات با اشخاص وابسته نیز ارتباط مثبتی، وجود دارد.

برزگر و حقیقت (۱۳۹۹) اثر تعدیل‌کنندگی معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بین افزایش هزینه پژوهش و توسعه و ارزش شرکت را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، بین افزایش هزینه پژوهش و توسعه و ارزش شرکت رابطه مثبت و همچنین بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به علاوه، معاملات با اشخاص وابسته رابطه بین افزایش هزینه پژوهش توسعه و ارزش شرکت را تضعیف می‌کند.

بزرگ‌اصل و همکاران (۱۳۹۸) تأثیر مالکیت نهادی بر رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اهرم مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد، بیش اطمینانی مدیران و مالکیت نهادی، تأثیر مثبت و معناداری بر اهرم مالی شرکت دارد. علاوه بر این، نتایج حاکی از آن است که مالکیت نهادی، رابطه بین بیش اطمینانی مدیران و اهرم مالی شرکت را تضعیف می‌کند.

مهربان‌پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان رابطه راهبری شرکتی و مخارج پژوهش و توسعه شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتیجه دست یافتند که سیاست‌های پژوهش و توسعه شرکت‌ها از نظام راهبری شرکتی شرکت، تأثیر می‌پذیرد. بنابراین، به منظور فراهم نمودن زمینه‌ای مناسب برای فعالیت‌های پژوهش و توسعه در صنایع دانش‌بنیان مانند صنعت دارو، توجه بیش از پیش به رعایت نظام راهبری شرکتی ضروری به نظر می‌رسد.

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس مبانی نظری و پیشینه تجربی پژوهش، انتظار می‌رود بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه با تأکید بر معاملات با اشخاص وابسته رابطه معناداری وجود داشته باشد. بر اساس اساس، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه اول: بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه اثر معناداری دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-همبستگی است. همچنین، این پژوهش از لحاظ زمان انجام پژوهش از نوع پژوهش‌های پس‌رویدادی (غیرتجربی) است و از لحاظ نوع استدلال برای نتیجه‌گیری، جزء پژوهش‌های استقرایی تلقی می‌شود.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره ۹ ساله ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ است و به منظور انتخاب نمونه مناسب، معیارهایی از جمله: (۱) سال مالی مورد نظر منتهی به پایان اسفند ماه باشد، (۲) شرکت‌های مورد نظر جزء شرکت‌های مالی، سرمایه‌گذاری یا شرکت‌های واسطه‌گری مالی نباشد، (۳) طی قلمرو پژوهش تغییر سال مالی نداشته باشد و (۴) اطلاعات مورد نیاز مربوط به متغیرها در دسترس باش، لحاظ شد. در نتیجه تعداد ۲۱ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. همچنین داده‌های مورد نیاز پژوهش از نرم افزار ره آورد نوین و یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی گردآوری شد. در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های ترکیبی و آزمون فرضیه‌های پژوهش، از الگوی رگرسیون چند متغیره به روش حداقل مربعات تعمیم یافته و نرم افزار Excel نسخه ۲۰۱۳، Eviews نسخه ۱۰ استفاده شده است.

مدل‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری مدل‌های پژوهش به شرح زیر است:

$$R\&D_{it} = \alpha + \beta_1 OCD + \beta_2 ASSET + \beta_3 LN_AGE + \beta_4 ROA + \beta_5 SHARE + \beta_6 BIND + \varepsilon_{i,t}$$

$$R\&D_{it} = \alpha + \beta_1 OCD + \beta_2 RPT + \beta_3 OCD * \beta_4 RPT + \beta_5 ASSET + \beta_6 LN_AGE + \beta_7 ROA + \beta_8 SHARE + \beta_9 BIND + \varepsilon_{i,t}$$

در این مدل‌ها متغیرها به شرح زیر است:

مخارج پژوهش و توسعه (R&D)؛ بیش‌اعتمادی مدیران (OCD)؛ معامله با اشخاص وابسته (RPT)؛ اندازه شرکت (ASSET)؛ سن شرکت (LN_AGE)؛ نرخ بازده دارایی (ROA)؛ سهامداران عمده (SHARE)؛ استقلال هیئت مدیره (BIND).

متغیرها و مدل‌های پژوهش

متغیر وابسته

مخارج پژوهش و توسعه (R&D): اطلاعات مخارج پژوهش و توسعه از یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی استخراج شده است و از جمع اقلامی از قبیل: هزینه پژوهش و توسعه، تجهیزات طرح توسعه، دریافتی و پرداختی طرح توسعه، پروژه‌های پژوهشی، توسعه آزمایشگاه‌ها و ... بدست می‌آید. در نهایت مخارج پژوهش و توسعه بر به کل درآمد فروش سالانه شرکت، تقسیم شده است.

متغیر مستقل

بیش‌اعتمادی مدیران (OCD): این متغیر بر اساس خطای مدل زیر اندازه‌گیری می‌شود:

$$\Delta Asset = a_0 + a_1 \Delta Sale + \varepsilon_0$$

تغییرات دارایی ($\Delta Asset$): تغییر در دارایی‌های سال جاری t شرکت نسبت به سال قبل.

تغییرات فروش ($\Delta Sale$): تغییر فروش سال t شرکت نسبت به سال قبل می‌باشد که درآمد ناشی از فروش محصولات و ارائه خدمات از صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج شده است.

ε_0 : خطای مدل که بیانگر بیش‌اعتمادی مدیران می‌باشد.

برای همگن شدن داده‌ها در سطح همه شرکت‌ها، متغیرهای مدل بر جمع دارایی‌ها تقسیم شده است. این مدل توسط (احمد و دونل من، ۲۰۱۳) برای اندازه‌گیری بیش‌اعتمادی مدیران، ارائه شده است. مبانی نظری این مدل بر این پایه استوار است که رشد دارایی‌ها باید تابعی از رشد فروش باشد. آن بخش از رشد دارایی‌ها که تابعی از فروش نیست، ناشی از رفتار متهورانه و ریسک‌پذیری مدیر می‌باشد که در مقادیر خطای مدل، قرار می‌گیرد.

متغیر تعدیلگر

متغیر تعدیلگر در این پژوهش معامله با اشخاص وابسته (RPT) می‌باشد که عموماً به صورت (انتقال منابع، خدمات یا تعهدات بین اشخاص وابسته صرف نظر از مطالبه یا عدم مطالبه بهای آن) تعریف می‌شود. به علاوه نتایج و وضعیت مالی شرکت به خاطر صرف وجود اشخاص وابسته (حتی اگر معامله‌ای صورت نگیرد) تحت تأثیر قرار می‌گیرد. اطلاعات معاملات با اشخاص وابسته از یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی استخراج شده است و از تقسیم ارزش ریالی معاملات با اشخاص وابسته به جمع دارایی‌ها در پایان سال شرکت به دست می‌آید (رضایی و حسینی، ۱۳۹۶).

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش متغیرهای کنترلی به شرح زیر است:

اندازه شرکت (ASSET): لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت، است.

سن شرکت (LN_AGE): لگاریتم طبیعی مدت زمان سال ورود به بورس تا پایان هر سال، است.

نرخ بازده دارایی (ROA): نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها، است.

سهامداران عمده (SHARE): مجموع سهام در اختیار پنج سهامدار بزرگ، است.

استقلال هیئت مدیره (BIND): نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضای هیئت مدیره، است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

آمار توصیفی به تلخیص، توصیف و توضیح ویژگی‌های مهم داده‌ها گفته می‌شود. معمولاً برای شناخت بهتر جامعه پژوهشی و در جهت آشنا شدن با متغیرهای پژوهش، توصیف داده‌ها، قبل از

تجزیه و تحلیل داده‌های آماری انجام می‌شود. آمار توصیفی متغیرهای استفاده شده در این پژوهش در نگاره ۱ منعکس شده است.

با توجه به نتایج به دست آمده در نگاره ۱، در ارتباط با متغیر وابسته هزینه پژوهش و توسعه، از بین ۱۸۷ مشاهده به طور میانگین تنها ۰/۰۰۳ آن‌ها از هزینه پژوهش و توسعه بهره می‌گیرند.

میانگین معاملات با اشخاص وابسته برای شرکت‌های مورد مطالعه، برابر ۰/۲۱۳ و میانه آن نیز برابر ۰/۲۵۶ است. به دلیل کوچک‌تر بودن میانگین از میانه نتیجه گرفته می‌شود که توزیع داده‌های مربوط به این متغیر دارای چولگی به سمت چپ است. انحراف معیار این متغیر نیز برابر ۰/۲۹۸ است.

نگاره (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
هزینه پژوهش و توسعه	۰/۰۰۳	۰/۰۰۶	۰/۰۳۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸
بیش اعتمادی مدیران	۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	۰/۶۷۹	-۰/۴۱۷	۰/۱۴۹
معاملات با اشخاص وابسته	۰/۲۱۳	۰/۲۵۶	۱/۷۱۲	-۰/۱۹۰	۰/۲۹۸
اندازه شرکت	۱۴/۲۴۱	۱۴/۱۹۷	۱۵/۹۳۹	۱۲/۲۸۹	۰/۸۴۷
سن شرکت	۲/۸۹۰	۲/۸۴۵	۳/۱۷۸	۱/۹۴۵	۰/۲۱۷
نرخ بازده دارایی	۰/۱۴۹	۰/۱۵۵	۰/۴۰۹	-۰/۲۰۵	۰/۱۰۸
سهامداران عمده	۰/۸۷۱	۰/۸۳۴	۰/۹۶۳	۰/۴۷۰	۰/۱۱۳
استقلال هیئت مدیره	۰/۶۰۰	۰/۶۳۹	۰/۸۰۰	۰/۴۰۰	۰/۱۱۸

همبستگی متغیرهای پژوهش

ضریب همبستگی، ارتباط متغیرهای وابسته و مستقل مدل را نشان می‌دهد و تعیین کننده شدت و جهت همبستگی بین دو متغیر است. نگاره ۲ نتایج همبستگی بین متغیرها را نشان می‌دهد.

نگاره (۲): ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

همبستگی	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)	(۷)	(۸)
هزینه پژوهش و توسعه (۱)	۱							
بیش‌اعتمادی مدیران (۲)	۰/۲۴۶۴*	۱						
معاملات با اشخاص وابسته (۳)	-۰/۰۳۸۱	-۰/۲۶۵۱**	۱					
اندازه شرکت (۴)	-۰/۲۵۰۹**	-۰/۱۵۵۰**	۰/۰۰۳۵	۱				
سن شرکت (۵)	۰/۰۴۱۲	-۰/۱۳۴۳	-۰/۲۱۳۹*	۰/۴۶۷۰*	۱			
نرخ بازده دارایی (۶)	-۰/۳۵۱۸**	۰/۱۵۷۹**	۰/۱۳۷۱	۰/۰۵۵۷	-۰/۱۳۹۷	۱		
سهامداران عمده (۷)	۰/۱۶۱۹**	-۰/۲۲۴۳**	۰/۲۴۱۷*	۰/۳۱۲۲*	-۰/۰۱۱۰	۰/۱۶۱۸*	۱	
استقلال هیئت مدیره (۸)	-۰/۱۹۱۷*	-۰/۱۰۳۱	-۰/۰۸۹۴	-۰/۰۷۵۹	-۰/۰۶۱۹	۰/۱۵۷۰*	۰/۰۰۶۴	۱

* معناداری در سطح ۵ درصد و دارای همبستگی مثبت

** معناداری در سطح ۵ درصد و دارای همبستگی منفی

آزمون مانایی متغیری پژوهش

نگاره (۳): آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	لوین، لین و چو		نتایج
	مقدار آماره	معناداری	
هزینه پژوهش و توسعه	-۱۲/۴۱	۰/۰۰۰۰	مانا
بیش‌اعتمادی مدیران	-۹/۶۱	۰/۰۰۰۰	مانا
معاملات با اشخاص وابسته	-۶/۳۰	۰/۰۰۰۰	مانا
اندازه شرکت	-۹/۵۷	۰/۰۰۰۰	مانا
سن شرکت	-۹/۲۰	۰/۰۰۰۰	مانا
نرخ بازده دارایی	-۹/۸۴	۰/۰۰۰۰	مانا
سهامداران عمده	-۱۸/۰۲	۰/۰۰۰۰	مانا
استقلال هیئت مدیره	-۳/۲۱	۰/۰۰۰۷	مانا

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول پژوهش برابر است با: بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه رابطه معناداری وجود دارد.

نگاره (۴) خلاصه نتایج آزمون F لیمر و هاسمن را برای فرضیه اول نشان می‌دهد.

نگاره (۴): خلاصه نتایج آزمون F لیمر و هاسمن فرضیه اول

نوع آزمون	مقدار آماره	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	۵/۴۶۴	۲۰/۱۳۹	۰/۰۰۰	داده‌های تابلویی
آزمون هاسمن	۱۴/۱۸۴	۶	۰/۰۲۷	اثرات ثابت

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، مقدار سطح معناداری محاسبه شده از آزمون F لیمر کوچک‌تر از ۵ درصد است. فرض H_0 رد شده و فرض مقابل پذیرفته می‌شود؛ از این رو باید از روش داده‌های تابلویی استفاده نمود. سطح معناداری محاسبه شده از آزمون هاسمن نیز برابر ۰/۰۲۷ و کوچک‌تر از ۵ درصد است؛ بنابراین، فرض H_0 رد می‌شود؛ رد فرض H_0 نشان می‌دهد که روش اثرات تصادفی ناسازگار می‌باشد و باید از روش اثرات ثابت استفاده شود. به این ترتیب از مدل با اثرات ثابت برای آزمون فرضیه اول، استفاده می‌شود. با توجه به نگاره (۵)، مقدار شاخص عامل تورم واریانس برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ به دست آمد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت هم‌خطی بین متغیرها وجود ندارد. به منظور بررسی معنادار بودن مدل رگرسیونی از احتمال آماره F در سطح خطای ۵ درصد استفاده شده است. با توجه به آماره F به دست آمده (۸/۷۰۳) با ضریب اطمینان ۹۵ درصد می‌توان بیان کرد که الگو در کل از معناداری خوبی برخوردار است؛ همچنین، به منظور بررسی معنادار بودن ضرایب همبستگی از احتمال آماره t در سطح ۵ درصد استفاده شده است.

با توجه به اینکه ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۵۴ درصد است و اختلاف آن با ضریب تعیین بسیار کم است، نشان می‌دهد که متغیرهای انتخابی برای تخمین مدل به درستی انتخاب شده‌اند. همچنین، مقدار آماره دوربین-واتسون یعنی ۱/۷۷۹، حاکی از آن است که بین باقیمانده‌ها همبستگی سریالی وجود ندارد.

آزمون فرضیه اول

نگاره (۵): نتایج آزمون فرضیه اول

متغیر	نماد	ضریب رگرسیونی	آماره تی	سطح معناداری	عامل تورم واریانس
ضریب ثابت	C	۰/۰۴۱	۱۵/۶۷۵	۰/۰۰۰	---
بیش‌اعتمادی مدیران	OCD	۰/۰۰۲	۲/۹۷۹	۰/۰۰۳	۱/۱۰۸
اندازه شرکت	ASSETS	-۰/۰۰۱	-۵/۴۰۶	۰/۰۰۰	۱/۴۸۸
سن شرکت	LN-AGE	۰/۰۰۳	۴/۴۵۳	۰/۰۰۰	۱/۳۸۸
نرخ بازده دارایی	ROA	-۰/۰۰۶	-۲/۵۲۲	۰/۰۱۲	۱/۱۰۰
سهامداران عمده	SHARE	-۰/۰۱۷	-۳/۶۹۶	۰/۰۰۰	۱/۲۰۷
استقلال هیئت مدیره	BIND	-۰/۰۰۰۴	-۰/۳۱۷	۰/۷۵۱	۱/۰۴۰
آماره F			۸/۷۰۳		
سطح معناداری F			۰/۰۰۰		
ضریب تعیین			۰/۶۱۹		
ضریب تعیین تعدیل شده			۰/۵۴۸		
آماره دورین-واتسون			۱/۷۷۹		

نتیجه تخمین مدل برای متغیرهای پژوهش در فرضیه اول نشان می‌دهد که ضریب رگرسیونی متغیر بیش‌اعتمادی مدیران مثبت و این ضریب در سطح ۹۵ درصد معنادار است، طبق نگاره ۵، ضریب متغیر مستقل بیش‌اعتمادی مدیران در فرضیه اول برابر با (۰/۰۰۲) است که از لحاظ آماری معنادار است. به این ترتیب، فرضیه اول پژوهش مورد تایید قرار می‌گیرد. در نتیجه با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت بین بیش‌اعتمادی مدیران و هزینه پژوهش و توسعه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. از بین متغیرهای کنترلی موجود در مدل، تأثیر متغیرهای اندازه شرکت (ASSET)، سن شرکت (LN-AGE)، نرخ بازده دارایی (ROA) و سهامداران عمده (SHARE) بر هزینه پژوهش و توسعه معنادار است.

فرضیه دوم پژوهش برابر است با معاملات با اشخاص وابسته بر رابطه بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه اثر معناداری دارد.

نگاره (۶) خلاصه نتایج آزمون F لیمر و هاسمن را برای فرضیه دوم نشان می‌دهد.

نگاره (۶): خلاصه نتایج آزمون F لیمر و هاسمن فرضیه دوم

نوع آزمون	مقدار آماره	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	۵/۲۳۴	۲۰/۱۳۶	۰/۰۰۰	داده‌های تابلویی
آزمون هاسمن	۱۵/۸۸۱	۸	۰/۰۴۴	اثرات ثابت

همان گونه که ملاحظه می شود، مقدار سطح معناداری محاسبه شده از آزمون F لیمر کوچک تر از ۵ درصد است. فرض H_0 رد شده و فرض مقابل پذیرفته می شود؛ از این رو باید از روش داده های تابلویی استفاده نمود. سطح معناداری محاسبه شده از آزمون هاسمن نیز کوچک تر از ۵ درصد است؛ بنابراین، فرض H_0 رد می شود؛ رد فرض H_0 نشان می دهد که روش اثرات تصادفی ناسازگار می باشد و باید از روش اثرات ثابت استفاده شود. به این ترتیب از مدل با اثرات ثابت برای آزمون فرضیه دوم، استفاده می شود.

با توجه به نگاره (۷) جهت اطمینان از اینکه ارتباط خطی میان متغیرهای مستقل، بر نتایج پژوهش اثرات نامطلوبی خواهد داشت یا خیر، عامل تورم واریانس (VIF) محاسبه شده است. مقدار شاخص عامل تورم واریانس برای تمامی متغیرها کمتر از ۱۰ به دست آمد. بنابراین؛ هم خطی بین متغیرهای پژوهش وجود ندارد. به منظور بررسی معنادار بودن مدل رگرسیونی از احتمال آماره F در سطح خطای ۵ درصد استفاده شده است. با توجه به آماره F به دست آمده (۷/۸۳۰) با ضریب اطمینان ۹۵ درصد می توان بیان کرد که الگو در کل از معناداری خوبی برخوردار است. همچنین، به منظور بررسی معنادار بودن ضرایب همبستگی از احتمال آماره تی در سطح ۵ درصد استفاده شد.

با توجه به اینکه ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۵۳ درصد است و اختلاف آن با ضریب تعیین بسیار کم است، نشان می دهد که متغیرهای انتخابی برای تخمین مدل به درستی انتخاب شده اند. همچنین مقدار آماره دورین-واتسون یعنی ۱/۸۵۵ حاکی از آن است که بین باقیمانده ها همبستگی سریالی وجود ندارد.

آزمون فرضیه دوم

نگاره (۷): نتایج آزمون فرضیه دوم

متغیر	نماد	ضریب رگرسیونی	آماره تی	سطح معناداری	عامل تورم واریانس
ضریب ثابت	C	۰/۰۳۶	۱۱/۲۳۷	۰/۰۰۰	---
بیش اعتمادی مدیران	OCD	۰/۰۰۵	۲/۳۲۹	۰/۰۲۱	۱/۴۵۴
بیش اعتمادی مدیران=معاملات با اشخاص وابسته	OCD*RPT	-۰/۰۱۱	-۲/۱۳۶	۰/۰۰۰	۱/۳۵۰
معاملات با اشخاص وابسته	RPT	۰/۰۰۰	۱/۱۰۶	۰/۲۷۰	۱/۲۶۱
اندازه شرکت	ASSETS	-۰/۰۰۱	-۳/۳۵۹	۰/۰۰۱	۱/۴۸۸
سن شرکت	LN-AGE	۰/۰۰۲	۲/۴۴۴	۰/۰۱۵	۱/۴۷۲
نرخ بازده دارایی	ROA	-۰/۰۰۷	-۲/۲۱۴	۰/۰۲۸	۱/۱۴۸
سهامداران عمده	SHARE	-۰/۰۱۵	-۳/۳۱۳	۰/۰۰۱	۱/۲۷۴
استقلال هیئت مدیره	BIND	-۰/۰۰۱	-۰/۷۵۱	۰/۴۵۳	۱/۰۹۰
آماره F			۷/۸۳۰		
سطح معناداری F			۰/۰۰۰		
ضریب تعیین			۰/۶۱۷		
ضریب تعیین تعدیل شده			۰/۵۳۸		
آماره دورین-واتسون			۱/۸۵۵		

نتیجه تخمین مدل برای متغیرهای پژوهش در فرضیه دوم نشان می‌دهد که ضریب رگرسیونی متغیر مستقل بیش‌اعتمادی مدیران*معاملات با اشخاص وابسته منفی و این ضریب در سطح ۹۵ درصد معنادار است، بر اساس نتایج نگاره ۷، ضریب متغیر مستقل بیش‌اعتمادی مدیران*معاملات با اشخاص وابسته در فرضیه دوم برابر با (۰/۱۱-) است که از لحاظ آماری معنادار است. به این ترتیب فرضیه دوم مورد تأیید قرار می‌گیرد. در نتیجه اثر تعدیلی معاملات با اشخاص وابسته بر ارتباط بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه معنادار می‌باشد. به عبارتی، معاملات با اشخاص وابسته رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه را کاهش می‌دهد. نتایج بیانگر آن است که معاملات با اشخاص وابسته با توجه به نفوذ و اثرگذاری در اعضای هیأت‌مدیره شرکت‌ها به دنبال انتخاب مدیرانی است که در جهت پیشبرد منافع سهامداران اکثریت قدم بر خواهند داشت در نتیجه انگیزه برای مخارج پژوهش و توسعه در اینگونه شرکت‌ها کمتر است. به این ترتیب فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. از بین متغیرهای کنترلی موجود در مدل، تأثیر متغیرهای اندازه شرکت (ASSET)، سن شرکت (LN_AGE)، نرخ بازده دارایی (ROA) و سهامداران عمده (SHARE) بر مخارج پژوهش و توسعه معنادار می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه با تأکید بر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. در آزمون فرضیه اول پژوهش مشاهده شد که بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. نتیجه این فرضیه بیانگر این بود که وجود مدیران بیش‌اعتماد موجب افزایش مخارج پژوهش و توسعه می‌گردد. به عبارتی از آنجاییکه مخارج پژوهش و توسعه به رشد و توسعه شرکت‌ها منتج می‌گردد و این مخارج نیازمند تخصیص قسمتی از بودجه شرکت به این فعالیت‌ها می‌باشند و در این میان در تخصیص بودجه این مدیران هستند که دخالت دارند و اتخاذ تصمیمات درون شرکت‌ها و سازمان‌ها را عهده‌دار هستند. گاهی مدیران دارای دید خوش‌بینانه‌ای نسبت به وضعیت و عملکرد شرکت‌ها هستند و تردید حاصل از مخارج پژوهش و توسعه را نادیده می‌گیرند. به عبارتی وجود اینگونه مدیران در شرکت‌ها تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت‌ها دارد زیرا اینگونه مدیران به طور کلی خوش‌بین هستند و نسبت به نتایج فعالیت‌ها و کارهای خود دید مثبتی دارند و حتی اگر احتمال زیان یا شکست در پروژه نیز وجود داشته باشد باز هم نسبت به کار خود خوش بین هستند و فعالیت‌های پژوهش و توسعه

که عموماً همراه با ریسک و عدم اطمینان است با وجود اینکه مدیران بهتر انجام می‌گیرند. نتیجه فوق با استدلال پژوهشگران (زاورتیوا و همکاران، ۲۰۱۸؛ گالاسکو و سیمکوی، ۲۰۱۱؛ هرشلینفر و همکاران، ۲۰۱۲؛ لی و تانگ، ۲۰۱۰؛ تانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ کاسپور و همکاران، ۱۳۹۷) مطابقت دارد.

آزمون فرضیه دوم پژوهش نشان داد که معاملات با اشخاص وابسته سبب تضعیف رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه می‌شود. بدین ترتیب، سطح بالای معاملات با اشخاص وابسته می‌تواند سطح سرمایه‌گذاری‌های پژوهش و توسعه شرکت‌ها را کاهش دهد، زیرا معاملات با اشخاص وابسته می‌تواند از شرکت حمایت کند. به طور کلی، نسبت بالای معاملات با اشخاص وابسته وابستگی بالای شرکت را بر بازار داخلی نشان می‌دهد. حتی اگر شرکت با رقابت شدیدتری در مقایسه با بازار خارجی مواجه شود، نیازی به افزایش سرمایه‌گذاری در بحث پژوهش و توسعه ندارد، زیرا از مزایای بازار امن و پایدار داخلی استفاده می‌کند. به بیانی دیگر، مزایای وجود معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌ها، سبب کاهش تخصیص مخارج پژوهش و توسعه می‌گردد. همچنین با توجه به شرایط بومی کشور و کم‌رنگ بودن رقابت، اثر معاملات با اشخاص وابسته در این گونه شرکت‌ها بیشتر جلوه می‌کند. بنابراین، شرکت‌های دارای معاملات با اشخاص وابسته با توجه به وجود بازار مصرف و تداوم سوددهی محصولات خود تمایل کمتری به ریسک کردن و صرف مخارجی در پژوهش و توسعه دارند و اینگونه شرکت‌ها عموماً از مدیرانی بهره می‌گیرند که در راستای تأمین منافع سهامداران اکثریت، در نهایت این نتیجه با استدلال کیم و یوو (۲۰۱۷) تطابق دارد.

در این راستا، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد که رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مخارج پژوهش و توسعه با تأکید بر معاملات با اشخاص وابسته در شرکت‌های کوچک و متوسط را بررسی نمایند. در نهایت، با توجه به محدودیت‌های اعمال‌شده جهت نمونه‌گیری تعمیم نتایج به سایر شرکت‌ها بایستی با احتیاط صورت گیرد.

منابع

- Aghaei, M. A., & Amri Asrami, M. (2021). The effect of management overconfidence on the relationship between cash holdings and excess returns. *Empirical studies of financial accounting*. (In Persian).
- Ahmed, A. S., & Duellman, S. (2013). Managerial overconfidence and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*, 51(1), 1-30.
- Almaleki, M., Salehi, M., & Moradi, M. (2021). The relationship between narcissism, managerial overconfidence and comparability of financial statements of listed companies. *Journal of Facilities Management*.
- Barzegar, G., & Haghghat, T. (2020). Moderating Effects of Related Party Transactions on The Relation between Disclosure of Research and Development Expenditures and Firm's Value. *Empirical Research in Accounting*, 10(1), 203-225. (In Persian).
- Beshkoh, M., & Keshavarz, F. (2018). Investigating the relationship between managers' uncertainty and the risk of falling stock prices in selected industries of Tehran Stock Exchange. *Financial management strategy*, 6: 183-208. (In Persian).
- Bozorgasl, M., Babajani, J., & Kohkan, A. (2020). Impact of Institutional Ownership on the Relationship between Managers Overconfidence and Financial Leverage of the Companies Listed in the Tehran Stock Exchange. *Accounting and Auditing Review*. 26(4), 482-498. (In Persian).
- Choi, W., Chung, C. Y., Rabarison, M. K., & Wang, K. (2021). Related party transactions and corporate environmental responsibility. *Finance Research Letters*, 102490.
- Dehghani, A., Kheradmand, K., & Eidi, M. (2017). Effectiveness of Research and Development Costs (Case Study of Production Cooperatives in Khorasan Razavi Province and Iranian Industries). *Quarterly Journal of Economic Studies*, 4: 99-141. (In Persian).
- Esmaeilzadeh Maghari, A., Alijan Zadeh Ghara, S., & Hadian, S. A. (2017). The effect of transactions with dependents on cash dividends. *The financial Accounting and Auditing Researches*, 8(31), 57-72. (In Persian).
- Habib, A., & Mohammadi, A. H. (2018). Political connections and audit report lag: Indonesian evidence. *International Journal of Accounting & Information Management*.
- Hajiha, Z., & Azadzadeh, A. (2020). Related Party Transactions and Accounting Information Quality: Opportunistic Behavior of Managers. *Empirical Research in Accounting*, 10(2), 187-212. (In Persian).
- Hirshleifer, D., Low, A., & Teoh, S. H. (2012). Are overconfident CEOs better innovators?. *The journal of finance*, 67(4), 1457-1498.
- Hur, K. S., Kim, D. H., & Cheung, J. H. (2019). Managerial Overconfidence and Cost Behavior of R&D Expenditures. *Sustainability*, 11(18), 4878.

- Kaspour, S., Khairullahi, F., & Ivani, F. (2018). The relationship between managers' overconfidence and research and development costs. *Quarterly Journal of Economic Studies, Financial Management and Accounting*, 4: 32-41. (In Persian).
- Li, J., & Tang, Y. I. (2010). CEO hubris and firm risk taking in China: The moderating role of managerial discretion. *Academy of Management Journal*, 53(1), 45-68.
- Mehrabanpour, M., Jandaghi Qomi, M., & Zarei Ahvor, A. (2017). Corporate governance relationship and research and development expenses of pharmaceutical companies listed on the stock exchange Tehran Securities. *Journal of Health Accounting*, 6: 110-128. (In Persian).
- Mohammadzadeh, A., & Kamyab, M. J. (2014). Investigating the relationship between institutional ownership, capital structure and investment in research and development. *Quarterly Journal of Development and Transformation Management*, 91-99. (In Persian).
- Moradi, M., & Tahaghoghi Haj Ghorbani, M. (2021). The Impact of Operational Cash Flow on R&D Expenditures with Emphasis on the Role of Managers' Competence. *Accounting and auditing research*, 13. (In Persian).
- Nemati, H. (2019). The role of audit quality in the relationship between affiliate transactions and earnings management. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*. 3(11), 115-133. (In Persian).
- PC, A. R., Mallikarjunappa, T., & Thomachan, K. T. (2019). Promoter Ownership, Related Party Transactions and Firm Performance: A Study Among Selected Companies in India. *FIIIB Business Review*, 8(3), 205-217.
- Rezai, F., & Hosseini, A. (2016). The impact of transactions with ordinary and non-ordinary affiliates on the quality of corporate profits. *Quarterly Journal of Management and Accounting Studies*, 3: 106-119. (In Persian).
- Safari Gerayli, M., Abdoli, M., Valiyan, H., & Damavandi, A. (2021). Managerial overconfidence and internal control weaknesses: evidence from Iranian firms. *Accounting Research Journal*, 475-487.
- Shahabadi, A., & Komijani, A. (2001). Investigating the effect of domestic and foreign R&D activities (through foreign trade) on the productivity of all factors of production. *Journal of Commerce*, 50: 29-68. (In Persian).
- Tang, Y., Li, J., & Yang, H. (2015). What I see, what I do: How executive hubris affects firm innovation. *Journal of Management*, 41(6), 1698-1723.
- Wang, D., Sutherland, D., Ning, L., Wang, Y., & Pan, X. (2018). Exploring the influence of political connections and managerial overconfidence on R&D intensity in China's large-scale private sector firms. *Technovation*, 69, 40-53.